

AXMAT YASSAVIYNING FALSAFAGA QOSHGAN HISSASI

Nosirov Alimardon Musojon o`g`li

DTPI Pedagogika fakulteti
Jismoniy madaniyat talabasi:

ANNOTATSIYA: Ya. zikri jahriyga asoslanilgan. Tasavvuf ta'limotiga ko'ra, insonning asl vatani mutlaq borliq. Inson shu borliqda paydo bo'lgan, o'sha muqaddas borliqqa qaytmog'i muqarrar. Nazariy jihatdan Yassaviy ta'limoti qalb, xohish va ilhom yo'li orqali ma'rifat va botinlikka qaratilgan. Ya'ni, uning ta'limoti ma'naviy va nafsga to'la bo'lsa, karmatiylar butunlay siyosiy bo'lsa, tabiatan aqida (aqida) bo'lsa, Yassaviy tariqati butunlay ma'naviyatdir.

Kalit so'zlar: Ya, Bag'dod, Ya'ni, Halloj, Nazariy, Oltin O'rda, shayx, Yassaviy;

АБСТРАКТНЫЙ:

Да. Зикр основан на джахри. Согласно суфизму, изначальная родина человека – абсолютное существование. Неизбежно, что человек вернется к тому святому существованию, из которого он появился. Теоретически учение Яссави направлено на просветление и самопознание через путь сердца, желания и вдохновения. То есть, если его учения духовны и полны вожеления, тогда как карматы полностью политичны, и если они являются акыдой (верой).) по своей природе, то секта Яссави является полностью духовной.

Ключевые слова: Да, Багдад, то есть Халлой, Назари, Золотая Орда, Шейх, Яссави;

ABSTRACT:

Yes. dhikr is based on jahri. According to Sufism, the original homeland of a person is absolute existence. It is inevitable that a person will return to that holy existence from which he appeared. Theoretically, the teachings of Yassavi are aimed at enlightenment and inwardness through the path of the heart, desire and inspiration. That is, if his teachings are spiritual and full of lust, while the Karmatians are completely political, and if they are aqidah (belief) in nature, then the Yassavi sect is entirely spiritual.

Key words: Ya, Baghdad, Ya'an, Hallaj, Nazari, Golden Horde, sheikh, Yassavi;

Kirish

Yassaviylik — tasavvufdagi tariqatlardan biri. Asoschisi Ahmad Yassaviy. 12-asrda O'rtasiyoda paydo bo'lgan. Ya. ta'limotiga ko'ra, komil murshid (shayx)ning zimmasidagi birinchi vazifa oliy insoniy sifatlarni o'zida mujassam etish, shariat ilmini mukammal egallab, so'ng muridlarni ortidan ergashtirishga erishishdir. Ya.ka ko'ra, murid quyidagi talablarga rioya qilishi zarur: biror kishini o'z murshididan ustun qo'ymasligi va unga mutlaq ehtirom bilan bog'lanishi; zikr va idrok sohibi bo'lishi, ustozining ramzi va ishoratlarini oson ilg'ashi; so'zda to'g'ri, va'daga vafodor bo'lishi; ustozining amr, taklif, va'z va nasihatlarini nazardan soqit etmay kamolga intilishi. Haziniyning "Javohir ulabror" asarida Ya.ning asoslari quyidagicha qayd qilingan: tavhidga asoslangan tasavvufiy tushunchalar; shariat va payg'ambarning sunnatiga mutlaq bog'liqlik; shariatga tayangan tariqat; riyozat va mushohada; xilvat va zikr. Ya.da ilm ma'rifat egallash, himmat va saxovat tuyg'ularini kamol toptirish, nafsga qarshi kurashda sobit bo'lish, halol mehnat bilan rizq topishga alohida ahamiyat berilgan. Ya. zikri jahriyga asoslanilgan. Tasavvuf ta'limotiga ko'ra, insonning asl vatani mutlaq borliq. Inson shu borliqda paydo bo'lgan, o'sha muqaddas borliqqa qaytmog'i muqarrar. Shu bois haqiqiy sufiy vatan va vatanparvarlik borasida tor tushunchaga berilmasligi kerak. Ya. ko'plab olim, shoir va davlat arboblari qalbini zabt aylagan. U faqat Movarounnahrda emas, balki Xuroson, Ozarbayjon, Turkiyada ham keng tarqalgan.

. Bu tariqatning shakllanishi Abbosiylar xalifaligidan mustaqil bo'lgan alohida siyosiy hokimiyatlarning shakllanishi bilan bir vaqtga to'g'ri keladi. Ikkinchi davr - Turkistonda so'fiylik dunyoqarashi va tariqatlarining Yassaviy hayotidan Oltin O'rda davlati tashkil topishigacha bo'lgan davr. Yassaviy tariqatining shakllanishining dastlabki shartlari haqida turlicha qarashlar mavjud. Yassaviy tariqatining asosi "Mubayyadun" va "Karmat" ta'limotlaridan boshlanadi, degan xulosa Bag'dod va Xurosonning tasavvufning shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmaganligidan kelib chiqadi. Ya'ni Turkiston o'lkasidagi dualistik manixiylik ta'limoti va an'anaviy tariqatlar asosida shakllangan mubayyadlar ta'limotining tabiiy davomi sifatida qaraladi. Turk tarixchisi Z. Validiy To'g'on Yassaviy ta'limoti manixiylik va shofe'iylik asosida shakllanganligini, u qoraxoniylar sulolasidan chiqqanligini aytadi.

Nazariy jihatdan Yassaviy ta'limoti qalb, xohish va ilhom yo'li orqali ma'rifat va botinlikka qaratilgan. Ya'ni, uning ta'limoti ma'naviy va nafsga to'la bo'lsa, karmatiylar butunlay siyosiy bo'lsa, tabiatan aqida (aqida) bo'lsa, Yassaviy tariqati butunlay ma'naviyatdir. Yassaviy tariqatini Halloj al-Mansur yo'lining davomi deb ta'kidlaganlar qatorida fransuz sharqshunos olimi Msignon Lui ham bor. Uning "Alloj

al-mansur” asarida Hallojning turkiy islomdagi o‘rni keng muhokama qilinadi. Yassaviy Hallojni islom avliyolaridan biri deb tan olgan. Isbatiyya so‘fiylik mazhabi vakili Mansur al- Halloj so‘fiylik dunyoqarashi toifalarining ("fana fi Alloh" (Allohga ergashish), "muhabbatulloh" (Allohga ishq), "tark-i dunyo" ("tark-i dunyo") ("Allohga ergashish"), "muhabbatulloh" ("Muhabbatulloh") (Allohga ishq), "tark-i dunyo" ("Allohga ergashish") kabi so‘fiylik dunyoqarashining asosiy belgilarini ajratib ko‘rsatdi. Allohdan yuz o‘g‘irish), "hikmat" (hikmat), "sevgi (ochiq)", "murakaba" (o‘z-o‘zini tanqid qilish), "tasfiyya-i kalb" (qalbni poklash). Ayrim istisnolar bo‘lmasa, Yassaviy ta’limotining mazmuni Halloj ta’limotiga mos keladi. Biroq, bu ta’limotning nazariy asosiga ko‘ra, malamiya sektasining xususiyatlari isbatiyadan ustun turadi. Shunga qaramay, Yassaviy donishmandlarida Mansur nomi va yo‘li ko‘p tarannum etilgan. Malamiya ta’limoti (asoschisi Boyazid Bistamiy) odatda an’anaviy turkiy dunyoqarashga asoslanadi. Inson ruhiyati holatini o‘rganishga qaratilgan malamit dunyoqarashi sezgi va sezgi orqali xudoga bo‘lgan “orzu”, “rag‘bat” va “istig‘roq” holati bilan bog‘langan. Bu Xudoga itoat qilishning yo‘lidir.

Malamiyada haqiqatga xizmat qilish xalqqa xizmat qilish ekan, insonni sevish asosiy talabdir. Yassaviy ta’limotining zamirida Malamiyadagi so‘fiylar ruhiyati yotadi. Asosiysi, insonning jinsiy, hayvoniy tabiatini yo‘q qilish; sakr-ochiq (kuchli ishq) va wird (zikr) arkshi fana (ozodlik maqomi) maqomiga erishish; nafas olmoq, zavq olmoq; satr - insonning ibodat va amallarini yashirish; Uajd – insonning “men”ni yo‘qotishi, Haqni topishi va Allohga yuzlanishi kabi ruhiy holat va maqomdir. Malamiya tabiatining barcha xususiyatlarini “Divoni hikmat” va “Miratul kulub”da ko‘rish mumkin. Bu yerda malamizm so‘fiylik falsafiy ta’limot bo‘lib, uni keyingi asrlarda sekta sifatida paydo bo‘lgan malamizm bilan aralashtirib yubormaslik kerak. Haziniy o‘zining “Javohir ul Abror min Amuaj-il Bihor” (“Dengiz to‘lqinlarida ezgulik gavharlari” yoki “Sirlari”) asarida Yassaviy tariqatining asosiy xususiyatlari, komillik yo‘lida shogirdlarga qo‘yiladigan talablar haqida ko‘p yozgan. Haq yo‘lidagi azizlarning”).

1) O‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi munosabatlar:

murid (shogird) hech kimni shayxidan (ustozidan) ortiq hisoblamasligi va unga itoat qilishi kerak (chunki tariqatga, ma’naviy kamolot yo‘liga kirgan shogird ustozdan ajralib, mustaqil yursa, uning ma’naviy kamolot yo‘li yopiladi.);

shayxining ahvolini va ishoralarini tushuna olishi uchun aqlli va sezgir bo‘lsin;

shayxning so‘z va ishlariga e’tibor berish ;

sadoqat bilan xizmat qilishi, yolg‘on gapirmasligi, yashirin bo‘lishi kerak;

zarurat tug'ilsa, murid shayxning ehtiyojlari uchun o'zi bilan birga butun mol-mulkini berishga tayyor bo'lishi kerak, chunki aks holda " ichki (ichki) manba"ni ochib bo'lmaydi;

shayx sirlarini saqlashi, barcha targ'ibot, va'z va ko'rsatmalarga amal qilishi;

Haq yo'lida shayx uchun jon berib, uning do'stiga do'st, dushmaniga dushman bo'lishi kerak (bu shartlar psixologik).

2) Oxirgi 6 jumla (ahkam):

Xudoni tan olish;

saxiylik;

haqiqiy halollik;

yakinning to'yinganligi (cheksiz bilish);

xavf ;

tafakkul (chuqur fikr).

3) Shayx bo'lmoq: din ilmi bilan to'yingan bo'lmoq, muloyim sabrli, diqqatli bo'lmoq, haqiqatga qanoat qilmoq, haqiqatga yaqin bo'lmoq.

4) Mazhabning 6 ta vazifasi (majburiy):

mukammallikka intilish;

Haqiqatga yaqinlashishga urinish;

Haqiqatga intilish;

Haqiqat yo'lida xavf va umidda bo'lish;

doimiy xotira;

doimo Haqiqat haqida gapiradi.

5) Mazhabning 6 xil an'anaviy usuli (sunnat):

ko'p odamlar bilan ibodat qilish;

ertalab hushyor turing;

muntazam ichak harakatlari, tozalik;

doimo Xudoning qudratida his qilish;

Allohni hech qachon unutma ;

oqilona va yetuk kishilarga, hukmron hukmdorga itoatkor bo'lish.

6) Mazhabning 6 ta maxsus sifati (mustahab):

mehmondo'stlik;

mehmonxona holatiga qarab;

mehmonning tez-tez qo'nishi yaxshi ekanligini bilish;

mehmonlar soniga e'tibor bering;

mehmonning xohishini bajarish;

Xoja Ahmad Yassaviy va zamonasi shayxi uchun duo qilish.

7) Mazhabning 6 ta axloqiy qoidalari:

tiz cho'kib, sodda, muloyim;
o'zini hammadan past his qilish;
har kimni o'zidan ustun deb bilish;
o'qituvchilarga hurmat;
shayxlar oldida ruxsatsiz gapirmaslik;
maslahatlarini unutmang.

8) Mazhabga kirgan shogirdning yetukligi uchun 4 ta shart:

joy (bo'sh joy),
omon qolish (vaqt),
mihuan (birodarlik - o'zaro hamkorlik),
rabt-i Sulton (davlat rahbariga fidokorona ixlos).

9) Yassaviy tariqati baland ovozdagi qiroat qiluvchi “zahriy tariqat”dir. Ayrim olimlar Xoja Ahmad Yassaviyning jahriy tariqatning asoschisi deb hisoblaydilar. Yassaviy tariqati qo'llagan zikr turi so'fiylik adabiyotida ko'pincha “ara zikr” deb ataladi

10) Yassaviy tariqatining amali, ixlosmandning diqqatini muayyan maqsadga qaratish va muridning ruhiy holatini tashqi dunyodan uzoqda joylashgan qorong'u joyda, ya'ni yerdan qazilgan joyda, ma'lum muddatga tarbiyalashdan iborat vaqt davri. XII asrda Yassaviy tariqati Mauroannahr, Turkiston, Farg'ona, ya'ni hozirgi Qozog'iston, O'zbekiston, Qirg'iziston, Turkmaniston, Tojikiston hududlariga tarqaldi. Bu yerda Yassaviy ta'limoti, ma'naviy qadriyatlari izdoshlari o'z izlarini qoldirdilar. Shuningdek, turkiy madaniyatga asoslangan barcha tariqatlar ham shu tariqat asosida shakllangan. Buni Naqshbandiya va Kubroiya (Najmiddin Kubro) turkumidagi Xoja Ahmad Yassaviy shogirdlarining uchrashuvida ko'rish mumkin. [1]

Foydalangan adabyotlar:

1. Отырар. Энциклопедия. – Алматы. «Арыс» баспасы, 2005
2. Ushbu maqolada O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005) ma'lumotlaridan foydalanilgan.
3. Orif Usmon. “Vahdat sharbatin ichtim”. Muallif – tuzuvchi Z. Jo'rayev. To'plam. G'oyiblar xaylidan yongan chiroqlar. T.: “O'zbekiston”
4. Rustamov Ergash. Yassaviy hikmatlarida tarix va hayot sadosi. To'plam. Xoja Ahmad Yassaviy hayoti, ijodi va an'analari. To'plovchi va nashrga tayyorlovchilar: Ibrohim Haqqul va boshq. O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi. –T., 2001.
5. Mo'minov. I.M. Tanlangan asarlar. –T.: “Fan”. 1969.
6. Sbornik Turkestanskaya vostochnogo instituta, Tashkent, 1923.

7. Karimov S. Sharq ijtimoiy tafakkuri tarixidan. –T.: “O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati” nashriyoti, 2016.
8. Qodirov Pirmqul. Til va el. –T.: “Ma’naviyat”, 2010.
9. Ibrohim Haqqul. Ijod iqlimi. –T.: “Fan”, 2009.
10. Hoshimxonov M va boshq. Nur Sharqdandir. – T.: “Yangi asr avlodi”, 2003.
11. Ibrohim Xaqqul. Tasavvuf va she’riyat. –T.: G‘afur G‘ulom nomidagi Nashriyot matbaa birlashmasi. 1991.
12. Mallayev N. M. O‘zbek adabiyoti tarixi. T.: “O‘qituvchi”, 1965.